

VENSTER II

Hanneke Ouwerkerk (m.m.v. Hendrik Mosterd).

Het heeft iets fascinerends, hoe onze arbeid gestempeld is door teksten. Dat je week aan week zo dicht op een tekst zit, die soms onder je huid kruipt, deel wordt van jezelf, waar je mee in gesprek bent, zogezegd. Je volgt de tekst op de voet, zoekt een ingang, om binnen te komen in het huis van het Evangelie.

Soms overvalt mij de ijheid ervan, het vluchtige, of is dat niet het juiste woord? Het lijkt soms alsof de tijd je preek inhaalt nog voordat je hem gehouden hebt.

Waar je donderdag zo mee ploetert, je wacht op die ene inval waarvan je denkt dat die de preek zal 'maken', dat mondt uit in een preek. Maar als je die eenmaal gehouden hebt, gaat de preek zijn eigen weg. Of gaat de Geest zijn eigen weg, moet ik misschien zeggen. Je hebt er geen grip meer op. De preek verdwijnt uit beeld. En wat doe je ermee? Je archiveert, je stapelt ze op, of gooit ze weg. Want direct nadat de preek gehouden is, begint er weer een nieuw gesprek, met een volgende tekst.

De predikant John Ames uit het plaatsje Gilead, naar het gelijknamige boek van Marilynne Robinson, denkt na over al zijn preken. Hij vertelt dan:

“Mijn vader preekte altijd met behulp van aantekeningen, en ikzelf schreef mijn preken helemaal uit. Ik heb er dozen vol van op zolder, en die van de laatste jaren op stapels in de wc. Ik heb ze nooit meer ingekeken om te zien of ze iets voorstelden, of ik echt iets gezegd heb. Mijn hele levenswerk zit zo'n beetje in die dozen, en dat is iets wonderlijks als je er over nadenkt. (...) Ik ben er een beetje bang voor. Ik denk dat ik er misschien aan gewerkt heb om maar bezig te zijn. Als er iemand kwam en zag dat ik aan het schrijven was, ging hij of zij gewoonlijk weer weg, tenzij het om iets van enig belang ging. Ik weet niet waarom alleen zijn een balsem zou zijn voor eenzaamheid, maar dat was het voor mij altijd wel in die tijd. En de mensen keken tegen me op vanwege al die uren die ik hier met werken in de studeerkamer doorbracht, en vanwege de boeken die over de post voor me kwamen, niet zo heel veel, maar meer dan ik me eigenlijk kon veroorloven. Daar is veel geld in gaan zitten dat ik opzij had kunnen leggen.

Natuurlijk ging het niet alleen daarom. Voor mij is schrijven altijd zoiets geweest als bidden, ook wanneer ik geen gebeden schreef, wat nogal eens voorkwam. Je hebt het gevoel dat je samen met iemand bent.

(...) Vrijwel alles heb ik in de grootst mogelijke hoop en overtuiging geschreven.

Zorgvuldig heb ik mijn gedachten gewogen en mijn woorden gekozen. Geprobeerd te zeggen wat waar was. En ik zeg je ronduit, het was heerlijk.” (Marilynne Robinson, Gilead, p. 21, 22)

Ik weet niet of je iets herkent van die dynamiek, van de studeerkamer als een plek van eenzaamheid en van contact. Ik ben mij er pas in de loop van mijn predikantschap van bewust geworden dat de roeping tot het ambt ook een eenzaamheid met zich meebrengt. Daar zit je dan, met je gebroken hart, je vermoeide geest, je matheid, je afleiding. Jij en de

tekst, waarvan je de letters wel opmerkt, maar de kracht verborgen ligt onder lagen van tijd en taal en je eigen sores.

Of gaat het er bij jou anders aan toe? Is de stille maandag het moment waarop je vrij wordt, en de tekst zich voor je opent als een ander die je kent, je aanspreekt, of uitnodigt? Hoe gaat dat eigenlijk bij jou, of is dat elke week weer anders?

Zijn er momenten dat het tot een gesprek komt, tussen jou en de tekst, tussen jou en God? Of ben je dat helemaal kwijt geraakt. Zit er een mist in je hoofd, eelt op je ziel, waardoor je daar niet meer bij kunt?

Je studeerkamer is soms zomaar een plek zijn waar de muren op je af komen. Misschien ontwijk je die plek liever. Stik je er bijna in, in de stilte, in het wachten, het bidden. De discipline die van de prediker gevraagd wordt, kan dat eigenlijk wel, wil je dat eigenlijk nog wel? Je loopt er in vast, verstrikt in je hoofd, verpletterd door chaotische en verontrustende gedachten. Al die afleiding die je zoekt, dat is toch ook wel begrijpelijk. Wie kan er zo vaak en zo veel alleen zijn met zichzelf.

Maar in de stilte, zegt de oude dominee John Ames dan, in het alleen zijn met de tekst, gebeurt er iets. Er ligt zelfs een 'balsem' in die eenzaamheid, een troost, zou je misschien kunnen zeggen. Want daar gebeurt de aanspraak, ontstaat er een gesprek. Schrijven is zoiets als bidden, zegt de oude dominee Ames. 'Je hebt het gevoel dat je samen met iemand bent.'

Schrijven is als bidden. Al je preekwerk, de soepele momenten, de dorre fases, de stugge volharding, al die momenten hebben iets van een gebed in zich. Ergens daarin gebeurt er ontmoeting, ontstaat er contact. Je bent niet alleen, maar samen met iemand. Samen met de Heer, die opduikt als de Schriften opengaan. Samen met de gemeente, die je altijd bij je draagt, met wie je voortdurend in gesprek bent, in werkelijkheid en in gedachten.

Stephan Sanders noemt het ergens 'het wonderlijke drietal', dat uiteindelijk tekent voor de preek; de prediker, zijn gehoor dat de prediker als het ware draagt en aangesproken dient te worden. En de geest. (Trouw, Tijdgeest, 6 februari 2021)

Zou je kunnen zeggen dat al je preken, opgestapeld op zolder of in dozen in de schuur, iets van een voortgaand gesprek vormen? Een voortgaand gesprek tussen God, de gemeente en jou.

Als je terugdenkt, aan je laatste preek, of je laatste preken, herken je daar dan iets van? Zie je iets terug van dat voortgaande gesprek? En wat doe je daar in op? Zijn er vragen die steeds terugkomen, vanuit de gemeente, vanuit God, vanuit jezelf? Ontwaar je iets van een antwoord, een reactie? Is er contact, als je je preken zo beziet, is er contact tussen dat drietal?

Misschien ben je het vergeten, is de moed je ontnomen. Ben je de moeizame digitale gesprekken, de onderhuidse conflicten, de 'kansen en uitdagingen' van deze tijd, wel spuugzat.

'Schrijven is zo iets als bidden'. Wie weet kan dat beeld je helpen om iets te hervinden. De intimiteit van een biddend gesprek, de kracht van een oeroude liturgische handeling, de geleefde verwachting van de gemeente dat er een stem zal klinken; 'Spreek Heer, uw gemeente hoort.' Waag het er eens op, je preekproces in dat licht te bezien. Als een gebed. Als een samenzijn met de Heer.

Het anglicaanse *Book of common prayer* bevat een gebed over de Schriften. We bidden het vandaag, in vertaling:

Gezegende Heer, U die ons de Schriften gegeven hebt,
geschreven tot ons onderricht,
geef dat wij het zo verstaan,
met een open oor en geduldige aandacht,
zodat wij bekrachtigd worden in de inwendige mens.
Leer ons de weg van volharding
ten einde toe te lopen,
leer ons de troost van ons bestaan te zoeken
in uw Woord,
leer ons de hoop omhelzen
die hart en ziel vernieuwt
tot in het leven met U en alle heiligen.
Amen.

(Uit: Uit ademnood, Willem Barnard)